

Pressmeddelande - 1 November 2023

VÄRLDENS ENDA ÄKTA HATTMAKARMÄSTARE TILLDELAS KUNGLIGA PATRIOTISKA SÄLLSKAPETS HANTVERKSMEDALJ

Onsdag 1 november äger Hantverkarna Stockholms årliga gesäll- och mästarbrevsutdelning rum i Blå hallen i Stockholms stadshus. Utöver att närmare 300 skickliga hantverkare får ta emot sina gesäll- och mästarbrev, delas även Kungliga Patriotiska Sällskapets hantverksmedalj ut till fyra framstående hantverkare. En av dem är Lisa Franzen – världens enda hattmakarmästare som behärskar alla traditionella hattmakartekniker.

Hantverkarna Stockholm har arrangerat utdelningen av gesäll- och mästarbrev i Blå hallen sedan 1951 – och i drygt 100 år innan dess, men då under enklare former. Utdelningen äger alltid rum den första onsdagen i november. Under kvällen, som leds av Li Pamp, presenteras även Årets Gesäll och årets mottagare av Märta Måås-Fjetterström-stipendiet. Dessutom delas Kungl. Patriotiska Sällskapets medaljer för utmärkt yrkesskicklighet ut till fyra hantverkare, som utses av Hantverkarna Stockholms Medalj- & Stipendiekommitté.

– Jag känner en stor ära, stolthet och ödmjukhet inför att få ta emot Kungliga Patriotiska Sällskapets Hantverksmedalj. Hattmakaryrket är ett av Sveriges äldsta hantverksyrken med anor tillbaka till 1500-talet. Att mitt arbete för Hattmakaryrkets överlevnad och sårbarhet lyfts fram och blir belyst är viktigt, säger Lisa Franzén, som innehar mästarbrev både som modist och hattmakare.

Lisa Franzén har jobbat med hattar och huvudbonader sedan 1995. År 2000 mottog hon gesällbrev i modistyrket och år 2003 mottog hon sitt gesällbrev i hattmakaryrket. Samma år startade hon Franzén Hattmakeri i Göteborg. Som första kvinnan i Sverige mottog Lisa mästarbrev i hattmakaryrket år 2011. Lisa mottog sitt mästarbrev som modist 2021.

Ett hotat hantverksyrke

När Lisas hattmakarmästare gick bort 2021 blev hon Sveriges enda hattmakarmästare, något som hon berättar var en skrämmande känsla. Men det skulle bli ännu mer skrämmande.

– I februari 2023, efter en stipendieresa till London, fick vi bekräftat att jag är världens sista hattmakarmästare som fortfarande behärskar hela hattmakaryrket och kan tillverka samtliga hattmodeller enligt traditionella tekniker. Detta har skakat mig i grunden och vänt upp och ned på min tillvaro. Varje beslut jag tar framåt kommer påverka mitt yrke in i framtiden och dess överlevnad.

Med tanke på yrkets sårbarhet finns det ett stort behov av att hitta lärlingar.

– Jag kommer omöjligt klara av att bära yrkets överlevnad ensam. Men det krävs inte bara lärlingar utan också ekonomisk stöttning för att kunna fortsätta arbetet med att bevara hattmakaryrkets arbetstekniker, verktyg och mycket genom dokumentation både i skrift och rörlig bild. Att hattmakaryrket uppmärksammas och lyfts fram på detta sätt bidrar till att väcka intresset för att hitta eldsjälar som tillsammans med mig vill rädda hattmakaryrket från att försvinna.

Lisa jobbar aktivt för att lyfta statusen på hattmakaryrket och för att stärka yrkets framtida livskraft – inte minst för att hedra alla tidigare generationer av hattmakare.

– Jag ser två stora utmaningar som direkt hotar hattmakaryrket. Det är dels den utbredda okunskapen om hattmakaryrket, dels missbruket av yrkestiteln hattmakare. På 50 år har kunskapen om vad en hattmakare gör gått förlorad. Den största missuppfattningen är att Modist och Hattmakare är samma yrke. Något som är fullständigt felaktigt. Det är två helt olika yrken. Kort förklarar tillverkar Modisten damhattar och Hattmakaren herrhattar, förklarar Lisa och fortsätter:

– Det andra hotet är från alla som kallar sig hattmakare utan att vara utbildade hattmakare med gesäll- eller mästarbrev. Detta bidrar till en underminering av hattmakaryrket. Givetvis är det ökade intresset för hattar och hatttillverkning positivt men inte på bekostnad av hattmakaryrket. Du kan kalla dig hattdesigner, hatttillverkare, hattkreatör, filthattstillverkare och är du utbildad modist med gesällbrev, kan du kalla dig modist. Därför vill jag rädda hattmakaryrket från att försvinna genom att skydda yrkestiteln hattmakare. Det är dags att vi lyfter upp kravet på ett skydd av hantverkstitlar på dagordningen.

Hennes mission är att konsten att tillverka höga hattar, chapeau-claquer och doktorshattar bevaras och lever vidare. Att sprida kunskap om hattmakarhantverket månghundraåriga traditioner, tekniker, material och historia samt vikten av att bevara gesäll- och mästarbrevstraditionen är en stor drivkraft i hennes arbete.

Varierat men krävande hantverksyrke

Lisa berättar att det bästa med att arbeta som hattmakarmästare är den stora variationen av arbetsuppgifter. Att föra vidare kunskapen och behärska tillverkningen av hattar uppbyggda på schellackstomme, enligt samma tekniker som hattmakarmästare gjorde före henne redan på 1800-talet. Men det är ett yrke som kräver mycket av hantverkaren.

– Hattmakaryrket är oerhört avancerat och fysiskt krävande. För att bli hattmakare krävs 10 000 timmars lärotid. För att lära sig måste man lägga sig platt inför yrket och acceptera att det kommer ta tid. Det finns inga genvägar. Som hattmakare krävs egenskaper som förmåga till fokus, uthållighet, koncentration, långsiktighet, precision, planeringsförmåga och sist men inte minst måste du vara fysiskt stark.

Som historiens första kvinnliga hattmakarmästare och den första någonsin som både är modistmästare och hattmakarmästare, och nu alltså även världens sista hattmakarmästare, vilar mycket ansvar på Lisa Franzéns axlar.

– Jag kommer inte ge upp utan oavkortat och enträget fortsätta mitt arbete för att bibehålla kvaliteten och yrkeskunskapen inom båda mina yrkesområden. Jag vet att mina lärlingar finns därute, redo att ta över stafettpinnen och fortsätta arbetet med att bevara hattmakaryrket precis som jag och mina hattmakarmästare före mig kämpat för.

Om Kungl. Patriotiska Sällskapet

Kungl. Patriotiska Sällskapet är sedan över 250 år en samlingspunkt för personer med engagemang i näringsliv, statsförvaltning, vetenskap och kultur. Gustav III skrev under stadgarna 1772. En patriot är och var en människa som verkar för det allmänna bästa och inte bara för egen vinning. Sällskapets syfte är att stödja landets utveckling. Sällskapet delar årligen ut ca 15 Mkr i bidrag till forskning, utbildning och sociala ändamål.

Kungl. Patriotiska Sällskapets medaljtradition

Med Sällskapets medaljer premieras uppskattade arbetsinsatser och betydande gärningar. Utdelningen av belöningar bygger på traditioner från 1700-talet. År 1802 fick Sällskapet tillstånd av Kungl. Maj:t att dela ut medaljer avsedda att bäras. Idag delar Sällskapet ut egna medaljer och hedersbevis, dessutom kan företag, organisationer eller enskilda personer ansöka om belöningar.

kungligapatriotiskasallskapet.se

Om Hantverkarna Stockholm

I över 175 år har Hantverkarna Stockholm verkat för ett Stockholm i utveckling. Med sin hantverksskicklighet har medlemmarna byggt Stockholm till den vackra stad den är. Stockholms Hantverksförening, Hantverkarna Stockholm, bildades år 1847 som en manifestation för hantverkets betydelse i det moderna samhället och för hur huvudstaden och dess hantverkare lever i symbios.

175 år senare är föreningens arbete lika betydelsefullt och en livaktig samlingsplats för hantverkare som verkar för ett Stockholm i ständigt utveckling. I Hantverkarna Stockholm, samlas fler än 300 olika hantverksyrken. Föreningens egen yrkeshögskola Hantverksakademin erbjuder en tvåårig utbildning i ett åttio-tal olika traditionella hantverksyrken. Utbildningen sker i en modern lärlingsmodell, där lärlingen arbetar sida vid sida med sin mästare, för ett individnära lärande och uppdaterad yrkeskunskap. Hela utbildningen präglas av såväl stark arbetslivsanknytning som teoretisk förankring. 80 procent av utbildningen genomförs i lärlingsform på hantverksföretag och 20 procent består av teori som antingen kan läsas på Hantverksakademin i Stockholm eller på distans.

hantverkarnastockholm.se

hantverksakademin.se